

Թեան Բ հատորին մէջ Նանայի այս մեկ-նութեան վրայ կ'ըսէ. « յօրինեաց զայն աստորեմէն՝ քաղեալ ի մեկնութեան Յովնան, եւ Ոսկերիանէ » (էջ 441). Իրեն հետեւելով նոյնը կը կրկնեն Հայկազեան բառ-գրքի նախադրունքը գրողը, և Հ. Բ. Վ. Սարգիսեան՝ երբ Նանայի ոճը վերլուծած ատեն կը գրէ. « Մէջ խօսքով ճշմարիտ աշակերտ է Ս. Յովնան Ոսկերիանի, և իր մտածութիւնները այնքան կը նմանին մեծ ճարտարաբանի մտածութեանց, որ կարծես Սարկաւագապետը գործածած ըլ-թայ արքեպիսկոպոսին մեկնութիւնը, աստորի լեզուի մէջ, թէպէտեւ սա գիրք մ'ըլ-լայ որ ոչ ոքի ծանօթ է՝ »:

Յաջորդովս պիտի ապացուցենք թէ ըստուգիւ օգտուած է մեր մեկնիչը Ոսկերե-րանէն: Եթէ Նանայի մեկնութիւնը տուն առ տուն Ոսկերիանի համանուն գրքին հետ բաղդատելու ըլլանք, ակն յայտնի պիտի տեսնանք երբեմն բառական քա-ղուածոյքը, շատ անգամ ալ անոր ի-մաստներու համառօտութիւնը: Կը բերեմ քանի մը օրինակ այս նմանութիւններէն՝ զիպուածով ընտրուած այս կամ այն է-ջէն.

Ունեւոր

Նաւ

Եւ ընդէր իսկ ասն՝
արար զայս փրիստոս զի
այնչափ սաստիկ վարք
ընդդէմ նոցա. ուր ոչ ու-
րեք երբէք երեկ արարեալ
այնպէս, և թշնամանէն
գնա և յանդունել, և սա-
մարաթի կոչել և Թէ՛ զն
գայ ի քեզ.
(Մեկն. Յովն. Տպ. Ի
Պօլս 1717, էջ 686գ):

Խնդրել է բանս եթէ
է՛ր ազգաւ այնքան զայ-
րանայր մինչև խարազան
ևս առնէր և մեծագոյն
սաստիկ արտաքս հանէր.
որ ոչ երբէք երեկ արա-
րեալ այնպէս. յորժամ
սամարացի գնա կոչէին այ-
լովքն հանդերձ. (էջ 38):

Այլ փրիստոս աստ է,
կեալ զհարստական և զիշ-
խառականն արդեօք ի բաց
հանելու գկնքադն միշտ,
և զաշխատասիրութիւն և
զգած վարս ի ներքս անէր.
վասն զի ոչ իշով և կամ
այսպիսեօք ըրէր, այլ այն-
պէս ի հնդկոսս ընթա-
սայր յաճախապէս մինչև
վաստակէր ի ճանապար-
հորդութենէն. (էջ 48գ):

Տես և զվաստակելոյն
օրինակ զոր պատմեաց առ
ի նշանակել զանչափ խո-
նարհութիւնն ի հնդկոսս
զնալ այլ ոչ երկվարս
ստանալոյ, (էջ 73):

Իսկ ընդէր ոչ ասաց
Թէ յանուն Հօր եկ ար-
տաքս... արդ եթէ ոչ իւ-
րով զօրութեամբ զայս
տանէր զիւն առաւելագոյն
ունէր քան զառաքեալսն...
(էջ 6):

Հա և ոչ այլոյ անուամբ
զմեհեալն կոչեալ ի գերեզ-
մանէն, որոշուակ մարգա-
րեթ ի հնումն յանուն
Տեստի Աստուծոյ, և կամ
զինչ՝ առաքեալսն յանուն
Յիսուսի Փրիստոսի,
(287):

Այսպէս դարձեալ Ոսկերիանի կը հե-
տեի երբ « որ ոչ մտանէ ընդ դուռն » հա-
մարը մեկնած ատեն կ'ըսէ. « դուռն է Աս-
տուծոյ պատուիրանքը. դռնապանն՝ է
Մովսէս. ոչխարաց զաւիթն է՝ Եկեղե-
ցին: « Որ յառաջ քան զիս եկին գողը
էին և աւազակք » խօսքը կը նշանակէ Յու-
դա Գալիլիացին ու թեւտասը, և անոնց-
մէ վերջ Սաղուկեցիները (Ձեռ. էջ 242):
Կարելի էր դեռ երկարել համեմատու-
թեանց այս շարքը, սակայն աւելորդ կը
համարիմ, արդէն իսկ ապացուցուած իրո-
ղութիւն մը ենթադրելով զայն, Եւ եթէ
Նանայի մեկնութիւնը Ոսկերիանի հե-
տեհողութիւն մ'ըլլալուն համար կը կոր-
սընցնէ մասամբ մը իր ինքնուրոյնութիւնը
և յարգը, այլ ուրիշ արժէք մը կ'առնու-
մեկնութիւնս այդ պատճառով որ՝ Ոսկե-
րիանի այս գրքին Հայկական հին թարգ-
մանութեան ամբողջական օրինակ մը չու-
նինք ձեռքերնիս և շատ համառօտուած
ձեւի տակ մեզի հասած է ան: Ուրեմն
ստոյգ է թէ Նանա իրօք իր առջև ունե-
ցած է Ս. Հօրս գրուածքը և քայլ առ
քայլ հետեւած է անոր, առանց երկարո-
ւն ընդօրինակելու՝ նախամեծարելով ամ-
փոփումն ընել ճոխ իմաստներուն, և այն-
քան արուեստով կատարած է իր փոխա-
ռութիւնները, որ ամբողջութեան նոյն գոյ-
նը տուած է: Իսկ ուր կը շեղի Ոսկերե-
րանէ կրնայ նշան մ'ըլլալ մեզի թէ ու-
րիշ մատենագրի մը գրեցն կը կատարէ
մի և նոյն գործողութիւնը: Եւ յիշուի
Ոսկերիանէ զատ, օգտուած կը տեսնուի
Նանա նաև Սերբերիանի ճառքէն. որով-
հետև ինչպէս կ'ուզեմ յաջորդ բաղդա-
տութիւններով ցուցնել, բացի քանի մը
զազափարներէ ուր նմանութիւնը յայտնի
է, կան նոյն իսկ բառական զուգադիպու-

թիւները՝ որ դիպումածի հետեանք չի կրը-
նար ըլլալ:

Սիբիրում...

Նաև

Եւ մի ինչեպէս ամբաս-
տանութիւն անդրադարձեալ
գործերուն յառաջ բերել
վասն հարցանելոյն, թէ
ուր ետիք զնա... մի/թէ
անգրաւութեան բարբառի-
ցէ և Հորն տանել, թէ մօր
ես Ազատ և այս բարբառ
այն բարբառոյ ընկերն է:
Հարցանէ փրկատու թէ մօր
եղիք զնա, հարցանէ և Աս-
տուած ի հին կտակարան-
սըն, թէ մօր է Արէ եղ-
բայր քո:

(Տպ. Վենետիկ, 1830,
էջ 13-14)

Եւ միտս զնէ նոցա որ
շուրջ կային. եթէ ցա-
նու, ասէ, Հայր, զի Հայր
կոչեմ զնա, և հայհոյու-
թիւն ինչ է Աստուծոյ՝ որ-
պէս դուք կարծէք, մի/
լեցի զործակեց հայհոյելու.
ապա թէ կոչեմ զմեռեալն,
և լսէ հրանքիս, ար-
զեամբք իսկ ասէք զնան,
դէս ճշմարտութեան (էջ 17)

Աւելորդ է ինծի բնեւ թէ Նանա ուղ-
ղակի Սեբերիանոս՝ օգտուած է, թէ եր-
կուրը միասին երրորդ աղբիւրի մը կը
պարտին. բազմաթիւ են Ս. Հարց մէջ
Ղազարու յարութեան այս անցը մեկ-
նողները, և նիւթն օտար պիտի ըլլար
անոնցմէ որուն ազդեցութիւնը մատնանշել
կարենալ:

Անցողակի ըսեմ սակայն թէ Սեբերիա-
նոսի՝ և Մամբրէի Ղազարու յարութեան
ճառին մէկ կտորին հետ նմանութիւն մը
տեսած էր աստեոց Սեբերիանոսի ճառե-
րուն հրատարակիչը (էջ 16), և Հ. Ն.
Անդրիկեանը՝ Մամբրէի վրայ խօսելով՝,
զայն ասելի շեշտած էր. սակայն Սեբե-
րիանոսի և Նանայի, ինչպէս նաև Նանայի
ու Մամբրէի մէջ եղած յարաբերութիւնը

կը համարիմ թէ նոր հրապարակ կ'ըլլէ:
Ինչպէս ըսի, Նանայի մեկնութեան
յորդորակներուն վրայ խօսած ժամանակ,
յայտնի կը տեսնուի որ Նանայի թարգ-
մանիչը՝ կամ այլ ոք՝ Մամբրէի ի Յա-
բութիւն Ղազարու ճառին վերջաբանէն
յորդորակի նիւթ մը վերուցած է. բայց
և ի հակառակէն Մամբրէի անուան տակ
հրատարակուած վասն յարութեան Ղա-
զարու երկրորդ ճառը՝ կազմուած է՝ ան-
ծանօթ մէկէ մը՝ քաղելով Նանայի մեկնու-
թեանէն և ազդեցանելով Մամբրէի առաջին
ճառին մէջ. կը դնեմ հոս քանի մը կտոր-
ներ զլիաւորներէն, յայտնելով միանգա-
մայն կասկածս Մամբրէի ճառին հարա-
զատութեան վրայ:

Նաև

Մամբրէ

Նախ զայն ցուցանէ թէ
լուծի հիւսնորթիւնն այն
տիրաբար զնա մահացու-
ցանել, քան թէ փոքր ինչ
(273):

Յուցանէ թէ հիւսնորթու-
թիւն ոչ ունի իշխանութեան
թիւն առաջուցանելի զնա,
բայց սուղ ինչ ժամանակ
(57):

Խոտովեցաւ. այսինքն
հրամայեաց զալ արժանու-
թեան և զբիւր զարտօսն
կամաւորաբար. ցուցանե-
լով՝ և թէ յորժամ զիշանէ
յայտասիկ ի բնականս, ցու-
ցանելով զճարտիտ մար-
դեպարտան կամաւոր կիր-
այլ ոչ հանդիմ մեր յաղ-
թահաղի ի կրից մարմնոյ.
զի թէպէս և յարաժողոս
առ զմարմինն, այլ ոչ եր-
բք ես ազգի մարմնոյն
շարժել ի բնականս. այլ
յորժամ կամէր՝ զիշանէր
ի կերակուրսն և յարմելի
և ի ցուն, և յորժամ կա-
մէր՝ փերթերէր զինքն
յայնցանէ որ ի բնութեան,
վասն զի ինքն եր(տէր)ստեղ-
ծագործ բնութեան (284):

Այլ խոտովեցն նշանակէ,
թէ հրաման ետ արժանու-
թեան զալ և բիւր զար-
տօսն կամաւորաբար և
Յուցանէ թէ յորժամ կա-
մէր զիշանէր յայնոսիկ ի
բնական կիրսն, յայտնե-
լով զճարտիտ մարդեպար-
տիւն, զի թէպէս և Աս-
տուած միացաւ ի մարմնի,
այլ ոչ ետ շարժել մարմնոյն
ի բնական կիրսն, այլ յոր-
ժամ թոյլ տայր իշանէր
ի կերակուր և յարմելիս
և ի ցուն, և յորժամ կա-
մէր՝ անցանէր որ բնու-
թեանս զեր ի վերոյ. պա-
հէր զինքն աստուածային
միութեամբն (65-6):

Նաև

Մամբրէ

... նախ զի զազգակցու-
թիւնն ի մեր վտակցութիւն
ցուցէ. դարձեալ զի ասե-
ման թիւ և կէտ զայն վար-
դապետէ. այնքան արտա-
սուել հաւատացելոց՝ որք
զյարութեան յոյս յան-
մինս հաստատունս ունի-
ցին, որպէս ինքն զՂազար-
ուն. դարձեալ անհանելով
զմեռեալ պարտ է արտա-

... զի զազգակցութիւն իւր
ի մեր վտակցութիւնս ցուց-
ցէ. դարձեալ զի ասեման
և կէտ զայն վարդապե-
տէ, այնքան արտասուել
հաւատացելոց, որք զյա-
րութեան յոյս յինքնանս
ունիցին. դարձեալ զի տե-
սանելով զմեռեալն, պարտ
է արտասուել ի երայ մար-
դոյն, որ ի սկզբանէ մա-

1. Բազմավէպ 1904, էջ 352-3.
2. Տպ. Վենետիկ 1833, էջ 55-76, ուր հրատարակ-
ւին ծանօթութիւնք արժանի է դիտողութեան:

սուկն է վերայ մեղաքն որ անգեցոյց ազգի մարդ,
ի սկզբանէ զմահ մառան...
գեցոյց ազգի մարդկան... (285).

Բերած կտորներուս՝ ինչպէս նաև դեռ
մնացեալ շատերուն մէջ՝ օրինակութիւնը
այնքան բառական է, որ նմանութիւննե-
րէն աւելի տարբերութիւնները զմեզ կը
հետաքրքրեն, ուղղելու համար՝ ըստ ի-
մաստին՝ Նանայի կամ Մամբրէի բնագի-
րը:

Ասորի մեկնիչը ձեռքին տակ ունեցած
կը տեսնուի դարձեալ այնպիսի հեղինակ-
ներ որ անվաւեր աւետարաններէ և կամ
մատենագրութիւնէ օգտուած են. կը յիշէ
օրինակ իմի Սամարացոյն կուռքերը թա-
ղելու պատմութիւնը (էջ 69-70). հե-
տաքրքրական է ի ծնէ կուրին նկարագի-
րը (179). կամ հետեւալ կարծիքները,
թէ Յիսուս նախ Յուդայի ոտքը կը լուս-
նայ և ապա կարգաւ միւս աշակերտնե-
րունը (272), թէ զՅիսուս ձաղելու հա-
մար սպասատրները Հրեայներէ պարզե-
ալ կ'ընդունէին (453), թէ Նորուստէմէ
դրկուած քահանայները և Ղեւտացիները
մկրտուած էին Յովհաննէսէ (20) և այլն:
Տարակոյս չկայ որ այս տեսակ անցքե-
րու մէջ ալ Ոսկերեւանի համանուն մեկ-
նութիւնն է իր առաջնորդը, այլ ոչ միակը:

Հուսկ կը տեսնանք որ Նանա շատ ան-
գամ իր հակառակորդներուն կարծիքը կը
յիշատակէ, երբեմն նոյն իսկ երկայն վը-
կայութիւններ մէջ բերելով. օրինակ իմի
«Գո լէին և ինձ ետուր զնոսա» խօսքին
մեկնութեան մէջ (423) և այլուր. այլ
հաւանական է ենթադրել թէ այդ անցքե-
րը հերետիկոսաց զրգերէն ուղղակի ընդօ-
րինակելէն աւելի, արձագանգը լոկ կ'ըլ-
լայ անոնց մեկնութեան:

Այսքան առ այժմ, մատնանշելու հա-
մար թէ Նանա որ մատենագիրներէ օգ-
տուած է. գուցէ մանր քննութիւն մը թէո-
ղոր Մոպսուեստացոյ համանուն մեկնու-
թեան կամ ուրիշ մատենագիրներու գրու-
թիւններուն՝ նորագոյն առնչութիւններ և
բեան հանէ:

Այնցողարար յիշեցի առաջ մեկնութեանս
հայերէն թարգմանուելուն պատճառը և
ժամանակը. թարգմանիչը համեստու-
թեամբ կը ծածկէ իր անունը, և մենք
յակամայս կը ստիպուինք յարգել այս իր
խոնարհ զգացումը, որովհետեւ բաւական
փաստ չունինք Ձաքարիա կաթողիկոսի
կամ ժամանակակից ուրիշ ծանօթ մատե-
նագրի մ'ընծայելու թարգմանութեանս ար-
դիւնքը:

Պարզ է և մաքուր թարգմանչիս լեզուն,
և հազիւ քանի մը զարտուղի ձևերու կը
հանդիպինք, ինչպէս նաև հետեւալ ար-
տասովոր բառերուն. «Հոգւոյն սրբոյ վե-
րկոյրեամբն» (էջ 16), «հաւ ծոցն տա-
րացոյցարանոքեամբ զառաքաստի ինչ ու-
նի նշանակ» (20). «ուր սրբոցն խորա-
նայաստրիւնք յերկնիցն հրաւիրէ յառա-
գաստ» (36). «անդուստ զգաստացեալք ի
միտ առին զփանխասցոսածուն» (42). «զի
և այնու զկամացն աներկոյրիսն (երկու
չըլլալը) զիւր և զհօր ամենայն ուստեց
ցուցանէ» (250) են:

Իրր ուղղագրական յատկանիշ գրչա-
գրին՝ կը պակսի բայերուն վերջը շատ
անգամ յ գիրը. զոր օրինակ կը գրէ. կա,
քատնա, գա, ի վերա են: Զ գրի տեղ եր-
բեմն կը փոխանակէ ս. այսպէս սգաստա-
նալ, սզուշանալ, սգալ, սգենուլ, սգեստ.
և գ. փոխանակ կ'ի օրինակ իմի յանգար-
ծակի, անգանէր, են:

Կը զնեմ աստ՝ իբր նմուշ՝ թարգմանչին
յառաջըրանը և մեկնութեան առաջին
ճառը:

Հ. Ք. ՉՐԱՔԵԱՆ

